

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.9, No.2, 2014, pp. 282-294

O J E D

An Online Journal
of Education
<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การนำเสนอกระบวนการเสริมพลังชุมชนในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์
สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

PROPOSED PROCESS FOR COMMUNITY EMPOWERMENT TO STRENGTHEN PEACE
AND RECONCILIATION FOR LOCAL AUTHORITIES

นางสาวณัฐภัสร์ วรธัญญาสุข *

Natpaphat Worathanphasuk

รศ.ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง **

Assoc. Prof. Chanita Rukpollmuang, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน 2) ปัจจัยเงื่อนไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน และ3) กระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน โดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการประจำ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่ ทั้งหมด 3 กรณีศึกษา ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดนครราชสีมา 2) เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ3) เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนใน 3 ด้าน คือ 1) บทบาทในการเริ่มต้น 2) บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการร่วมกัน และ3) บทบาทการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน มีปัจจัยเงื่อนไข ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การให้ข้อมูลข่าวสาร การเมืองท้องถิ่น ความเชื่อ ความเป็นเครือญาติ วัฒนธรรม สำหรับกระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนตามแนวคิดของเปาโล แพร์ สามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการรับรู้และความตระหนัก 2) การส่งเสริมการตั้งคำถามจากประเด็นปัญหาร่วมกัน 3) การส่งเสริมการดำเนินการร่วมกัน และ4) การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลการดำเนินการ

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: W.natpaphat@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Chanita.r@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

This objectives of this study were to study: 1) roles of local administrative organizations in strengthening community peace and reconciliation; 2) factors and conditions of local administrative organizations in strengthening community peace and reconciliation and 3) local administrative organization empowerment processes in strengthening community peace and reconciliation. This survey research was conducted by examining documents and conducting structured in-depth interviews with administrators of local administrative organizations, regular civil servants, operational staff, community leaders and local residents in three cases namely; 1) Pho Thong Local Administrative Organization, Tha Sala, Nakhon Sri Thammarat, 2) Wiang Pang Kam Local Administrative Organization, Mae Sai, Chiangrai and 3) Khon Kaen Municipality, Muang, Khon Kaen.

According to the findings, the local administrative organizations had roles of strengthening community peace and reconciliation in the following three areas: 1) beginning roles; 2) roles in promoting and supporting joint operations and 3) roles in promoting sustainability with conditional factors consisting of leadership, provision of news and information, local politics, beliefs, relatives and culture. Local administrative organization empowerment processes to strengthen community peace and reconciliation in line with Paulo Freire's concept can be divided into the following four steps: 1) strengthening perception and awareness; 2) promoting questions from shared problems; 3) promoting joint operations and 4) promotion communities in critiquing outcomes together.

คำสำคัญ: กระบวนการเสริมพลังชุมชน / การเสริมสร้างสันติสุข / การเสริมสร้างความสมานฉันท์ / องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

KEYWORDS: PROCESS FOR COMMUNITY EMPOWERMENT / STRENGTHEN PEACE / STRENGTHEN RECONCILIATION / LOCAL AUTHORITIES

บทนำ

สันติสุขและความสมานฉันท์ของสังคมไทยมีการพัฒนาระบบคิดและระบบสังคมสำหรับมาตั้งแต่โบราณ โดยเรียกสภาวะนั้นว่าความผาสุก ความสงบร่มเย็น ความอยู่เย็นเป็นสุข ความสมัครสมานสามัคคี ฯลฯ อันเป็นรากฐานสำคัญที่เอื้อให้คุณค่าเหล่านั้นดำรงอยู่ในสังคมไทย ดังนั้น เมื่อประเทศชาติบ้านเมืองสันติสุขและสมานฉันท์ จึงสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของสังคมได้ เนื่องจากประชาชนใช้สติปัญญาและเหตุผลมากกว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา มีระบบการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่ดีทำให้ไม่ลุกลามจนกลายเป็นการใช้ความรุนแรงต่อกัน การพยายามเสริมสร้างศักยภาพของสังคมในการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา จึงเป็นหัวใจสำคัญของการทำให้สังคมนั้นมีความเจริญงอกงามมีอารยะและเกิดความสุขแก่ประชาชน (ไพศาล วิสาโล, 2550)

สันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน เป็นเรื่องหนึ่งที่มีการพัฒนาประเทศให้ความสำคัญโดยเฉพาะในด้านการเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง ความสำเร็จดังกล่าวจึงสะท้อนผ่านนโยบายของรัฐบาล รวมถึงทิศทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ที่เริ่มเห็นความชัดเจนจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) กำหนดวิสัยทัศน์เรื่องสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ในขณะนั้น ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ที่มีความมุ่งมั่นเรื่องการสร้างสังคมเข้มแข็งที่ให้คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน อย่างความสมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549) มีการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมความรักความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนในชาติ โดยมีการจัดทำนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ว่าด้วยการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ ซึ่งการเห็นความสำคัญเรื่องการเสริมสร้างสันติสุข และความสมานฉันท์ของชุมชนยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ดังนั้นการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนจึงกลายเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ

ในส่วนการกำหนดนโยบายหรือแผนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา ลงไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถือเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาที่ต้องเริ่มจากฐานล่างที่เป็นฐานสำคัญของประเทศดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น อีกเหตุผลที่สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหมาะสมที่จะเป็นองค์กรหลักในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ในพื้นที่ได้แก่ การมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบตามกฎหมายที่มีความใกล้ชิดกับปัญหา 2) การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบทางการเมืองที่จะต้องดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงการตอบสนองปัญหาของประชาชนอย่างรวดเร็ว 3) การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบทางสังคมเพราะผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นล้วนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หากมีความต้องการการยกระดับชุมชนท้องถิ่นจึงต้องปลูกฝังให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่เป็นอันดับแรก และทำอย่างไรจะให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของท้องถิ่นและเจ้าของประเทศชาติ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการทำแผนชุมชน และการตรวจสอบท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ (ทองศักดิ์ ทวีทอง, 2557)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความเหมาะสมที่สามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น อันเป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดความสันติสุขสมานฉันท์ในระดับชาติ (โกวิท พวงงาม, 2555) สิ่งสำคัญและจำเป็นต้องทำคือ การกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักว่าตนเองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกซึ่งหากได้ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนแล้ว คือ เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ประชาชนรับรู้ถึงภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อส่วนรวม อันจะนำไปสู่การกระตุ้นเตือนให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกๆ กระบวนการแก้ไขปัญหา (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547) เป็นการแก้ไขและพัฒนาชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสมานฉันท์ได้อย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมา เห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาที่ได้ผลดีที่สุดคือ การให้ทุกคนเรียนรู้การเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเป็นเจ้าของและร่วมรับผลประโยชน์ทางจิตวิทยาสังคมเรียกพลั้งดังกล่าวว่า “พลังอำนาจ” (Empowerment) เป็นพลังของบุคคลที่มีอำนาจที่จะควบคุมชีวิตของตนเองเป็นความสามารถในการทำนาย ควบคุม และมีส่วนร่วมกับสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น (มิ่งขวัญ คงเจริญ, 2553) และสำหรับชุมชน การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน มีวิถีชีวิตเดียวกัน มีความร่วมมือ ร่วมใจสร้างประโยชน์ และควบคุมสมาชิกในชุมชน ที่จะจัดการให้เกิดความเสมอภาค การกระจายทรัพยากรแล้วส่งผลดีต่อชุมชน (Zimmermen and Rappaport, 1988)

เมื่อการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนได้ผลอย่างยั่งยืนประชาชนทุกคนในชุมชนต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาและมีความตระหนักในปัญหาของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ต้องได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้สำหรับประชาชน และการเรียนรู้ด้านที่ยากที่สุดคือ ด้านจิตใจหรือความรู้สึกซึ่งต้องใช้เทคนิคและวิธีการสอนชนิดที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ ทศนคติ และค่านิยมได้ ซึ่งวิธีการสอนของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire, 1970) เป็นวิธีการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) โดยการให้ความรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ได้ โดยวิธีการ“เสวนา (Dialogue)”ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่ไม่มีการชี้นำ ซึ่งใช้วิธีการตั้งปัญหา และการคิดวิเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ ที่เรียกว่า “การสอนแบบโนธรรมสำนึก” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดโนธรรมสำนึกในผู้เรียน และเปาโล แฟร์ (อ้างถึงในกรรณ จ้ายประยูร, 2549) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จิตสำนึก เป็นความรู้สึกถึงสิ่งที่เป็นจริง สิ่งที่เป็นภาวะที่แท้จริงของมนุษย์และสิ่งที่เป็นโลกของมนุษย์ ซึ่งเป็นการวิธีการที่เราจะต้องหลุดออกจากตัวของเราเอง ออกสู่สิ่งภายนอกและสู่สภาพแวดล้อม โดยการคิดถึงสิ่งที่เป็นสถานการณ์หรือปัญหาที่มนุษย์อยู่ และผลจากการมีสำนึกนี้จะทำให้สามารถแสดงออกทางด้านการกระทำและเกิดความตั้งใจที่จะกระทำ โดยทำอย่างไรให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน ไม่ดูดาต่อปัญหา พร้อมจะยกระดับตนเองให้ก้าวไปสู่ความเป็นพลเมืองที่มีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน มีส่วนร่วมคิด ร่วมลงมือทำและร่วมรับผิดชอบ โดยไม่ต้องฝากความหวังไว้กับใครคนใดคนหนึ่งอีกต่อไป (ดวงพร เสงบุญพันธ์ และหทัยชนก บัวเจริญ, 2552)

เมื่อนำแนวคิดของ เปาโล แฟร์ มาสู่การวิเคราะห์การเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ เพื่อจะอธิบาย การตระหนักถึงปัญหาของคนในชุมชนร่วมกัน ที่ทำให้เกิดพลังชุมชนในการขับเคลื่อนให้คนชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้คิดตัดสินใจแทน เมื่อประชาชนลุกขึ้นมาคิดเองและลงมือทำด้วยตนเอง การแก้ไขปัญหาจึงจะประสบผลสำเร็จและเป็นการแก้ไขอย่างยั่งยืน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2553)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะนักพัฒนศึกษา จึงมีความสนใจศึกษาโดยการนำกรอบแนวคิดการเสริมพลังของ เปาโล แฟร์ มาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน โดยผู้วิจัยทำการศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ที่มีความเป็นเลิศด้านการเสริมสร้างสันติสุขและสมานฉันท์ของชุมชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆเพื่อให้ชุมชนทุกแห่งเป็นชุมชนที่สันติสุขและสมานฉันท์อย่างยั่งยืนทั้งประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน
2. ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน
3. การนำเสนอกระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาบทบาท ปัจจัยเงื่อนไข และกระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน ด้วยการศึกษจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง จำนวนแห่งละ 12 คน แบ่งเป็น 2 ฝ่าย 1) ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 2) ฝ่ายชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนหรือผู้นำองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ประสานงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม การดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การเสริมสร้างความสามัคคี การคุ้มครองสิทธิทางสังคม และการจัดการความขัดแย้งของชุมชน เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลด้านการทำงานในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Good Practices) 3 แห่ง ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และนักพัฒนาชุมชน ฝ่ายชุมชน ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้นำศาสนา

ชาวบ้าน 2) เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อธิการบดี เทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลตำบล หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลและ นักพัฒนาชุมชน ฝ่ายชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน สมาชิกสภาตำบล ชาวบ้าน และ 3) เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ รอง นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วม เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชุมชน ฝ่ายชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำกลุ่ม ชาวบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 1) บทบาทและปัจจัยเงื่อนไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความ สมานฉันท์ของชุมชน 2) กระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุข และความสมานฉันท์ของชุมชน เพื่อใช้เก็บรวบรวม จำนวน 36 คน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอกระบวนการเสริมพลังชุมชนในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ เสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน การเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน และ 3) การนำเสนอกระบวนการเสริมพลังขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของ ชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของ ชุมชน ได้แก่

1.1.1 บทบาทในการเริ่มต้น องค์การบริหารส่วนตำบล เริ่มจากการเข้าไปมีบทบาทใน เปิดพื้นที่ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนและการสร้างให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชน ประกอบด้วย

1) บทบาทในการเปิดพื้นที่ให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยน ผ่านผู้นำกลุ่ม/ศาสนา ในชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและรวบรวมสภาพปัญหาของชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วน ตำบล เข้าไปกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนให้เห็นปัญหาและรับรู้ว่ามีปัญหาส่งผลกระทบต่อชุมชน ให้ ประชาชนเกิดการถกเถียงพูดคุย วิพากษ์วิจารณ์ โดยเน้นการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่การคิดวิเคราะห์ร่วมกันในการกำหนดแนวทางแก้ปัญหา

2) บทบาทการสร้างการรวมกลุ่ม การเป็นกลไกในการเชื่อมประสานให้เกิด การรวมกลุ่มกันของคนชุมชน โดยเน้นการรวมกลุ่มของผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำตามธรรมชาติ หรือบุคคลที่

ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ให้ได้มารวมตัวกันในการแลกเปลี่ยนและกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา ร่วมกัน

1.1.2 บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการร่วมกัน การรวมตัวกันของคน ในแต่ละชุมชนที่ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้เกิด การทำงานร่วมกัน โดยการเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ แก่ชุมชน ประกอบด้วย

1) การส่งเสริมให้ความรู้ จากการศึกษาผลสำเร็จของชุมชนหรือหน่วยงานอื่นๆ สนับสนุนให้ผู้นำชุมชน กลุ่มในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดผ่านการประชุมให้ ชาวบ้านได้ร่วมรับรู้และมีความรู้ต่อแนวทางและรูปแบบการแก้ปัญหาร่วมกัน การให้ความรู้ผ่านกิจกรรมทาง ศาสนา ด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยให้ประชาชนได้รับทราบ ก่อนการเริ่มพิธีทางศาสนา การให้ความรู้ด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ไปยังที่ต่างๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านหอ กระจายข่าว การใช้รถประกาศสัญจร

2) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความขัดแย้ง โดยให้ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งภายในชุมชนของตนเอง ตั้งแต่การคิดการวิเคราะห์ถึง สาเหตุของปัญหา การกำหนดแนวทางและการวางแผนร่วมกัน การดำเนินการ และการประเมินผลร่วมกัน

3) สนับสนุนกลไกชุมชนในการจัดการความขัดแย้งร่วมกัน โดยให้ความสำคัญ กับบทบาทของผู้นำภายในชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเข้ามาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิด การแก้ปัญหาร่วมกัน

4) สนับสนุนกิจกรรมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ ในระดับชุมชนและ ครอบครัวย มีการจัดกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมให้คนในแต่ละชุมชนได้มาร่วมกิจกรรมร่วมกัน โดยเน้นให้ คนทุกได้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันอย่างเท่าเทียมกันนำมาสู่ความสามัคคีและความเข้าใจถึงความแตกต่างกัน ระหว่างชุมชนของคนในตำบล

5) การประสานภาคีความร่วมมือและการเป็นคนกลางในการประสาน ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยการประสานหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาความ ขัดแย้ง รวมถึงควรมีการประสานผู้เกี่ยวข้องในแต่ละชุมชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น

1.1.3 บทบาทการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างแผน แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนระยะยาวในระดับตำบลและการสร้างให้เกิดกลไกของชุมชน ประกอบด้วย

1) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนในระดับตำบล ส่งเสริม ให้มีการจัดทำแผนชุมชนผ่านการประชาคมของหมู่บ้าน และมีการนำแผนของแต่ละชุมชน เข้ามาบรรจุเป็น แผนงานการดำเนินงานหลักหรือแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

2) การส่งเสริมให้เกิดกลไกชุมชน ในการจัดการความขัดแย้ง ได้สร้างให้เกิดการ รวมตัวกันของชุมชนและกลุ่มคนในพื้นที่ ซึ่งหากเกิดปัญหาขึ้นแล้วคนในชุมชนก็สามารถจัดการความขัดแย้ง ด้วยตนเองได้ โดยไม่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงทางเดียว

1.2 บทบาทของเทศบาลตำบลในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนได้แก่

1.2.1 บทบาทในการเริ่มต้น บทบาทในการการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนในหน่วยงานเทศบาลตำบล

การสร้างพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนและปรึกษาหารือร่วมกัน โดยจัดให้มีการประชุมประชาคมตำบลแบบสัญจร ที่เป็นลักษณะการประชุมทุกเดือนหมุนเวียนไปตามหมู่บ้านในตำบล โดยมีผู้บริหาร สมาชิกสภา พนักงานเทศบาล ผู้นำชุมชน ประชาชนทุกหมู่บ้านในตำบล และองค์กรภาครัฐในพื้นที่เข้าร่วมประชุมด้วย

1.2.2 บทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการร่วมกัน ในระดับชุมชนและตำบล เทศบาลตำบลทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้ประชาชนในการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยง และผู้สนับสนุนงบประมาณ ประกอบด้วย

1) บทบาทการส่งเสริมความรู้ เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งหรือปัญหาความต้องการของประชาชน โดยเทศบาลนำตัวแทนของชุมชนศึกษาดูงาน เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเป็นช่องทางในการลดความวิตกกังวลจากชุมชน เป็นการสร้างความรู้และสร้างความเข้าใจต่อการรับผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2) การเป็นที่ปรึกษาชุมชน การสร้างกลไกการประสานงานโดยการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานประจำหมู่บ้าน ทำหน้าที่รับผิดชอบในการนำความคิดเห็นของชาวบ้านมาประกอบการแก้ไขปัญหาและคอยให้ความช่วยเหลือด้าน

3) การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้มีตัวแทนประชาชนจากชุมชน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการโครงการ และการดำเนินการต่างๆ ของเทศบาลตำบล

4) การประสานความร่วมมือ การประสานความร่วมมือกับเทศบาลอื่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะยาวร่วมกัน โดยวิธีการจัดเวทีเสวนาระดมความคิด รับฟังความคิดเห็นร่วมกับประชาชน

5) การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาร่วมกัน มีการร่วมมือกับเทศบาลหรือหน่วยงานอื่นๆ หรือประชาชนในพื้นที่ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากโครงการต่างๆ ใช้เวทีประชุมในการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน และชี้แจงแนวนโยบาย ข้อเท็จจริงและรายละเอียดของโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน

6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำหน้าที่ในการประสานให้ประชาชนได้รับประโยชน์ และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความขัดแย้งต่างๆ ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และตรวจสอบการดำเนินโครงการจากคนภายในพื้นที่ของตนเอง

1.2.3 บทบาทในการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน เพื่อให้สามารถจัดการความขัดแย้งและการเสริมสร้างให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย

1) **การกำหนดแผนการแก้ปัญหาในระยะยาวร่วมกัน** ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน หรือแผนแม่บทต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจว่าเทศบาลให้ความสำคัญและมีแผนงานรองรับในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) **การเสริมสร้างจิตสำนึกของชุมชน** ให้ความสำคัญกับการการณรงค์และให้ความรู้ถึงวิธีการ การแก้ไขหรือพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์โครงการและการณรงค์ให้ความรู้ในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในแก้ไขปัญหาในเรื่องนั้นๆ ด้วยการจัดทำโปสเตอร์ แผ่นพับ ประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน ออกหน่วยเคลื่อนที่สัญจรประจำทุกเดือน

1.3 บทบาทของเทศบาลนครในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน ได้แก่

1.3.1 **บทบาทในการเริ่มต้น** โดยการเชื่อมประสานหน่วยงาน องค์กรชุมชน ชุมชนและกลุ่มประชาสังคมต่างๆ ในพื้นที่ของเทศบาลนคร ประกอบด้วย

1) **การเชื่อมประสานหน่วยงาน องค์กรชุมชน ชุมชนและกลุ่มประชาสังคม** ต่างๆ ด้วยวิธีการจัดเวทีการประชุมสภาเมือง เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนพูดคุยขนาดใหญ่ เทศบาลทำหน้าที่เชื่อมประสานหน่วยงาน องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน และกลุ่มประชาสังคม นักวิชาการ กลุ่มองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนทุกภาคส่วน เป็นการสร้างกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนขอความเห็นชอบของเทศบาลนคร ต่อการทำโครงการต่างๆ

2) **การกระจายอำนาจชุมชนจัดการตนเอง** เทศบาลนครต้องมีความเชื่อมั่นในพลังภาคประชาชน และมีทัศนคติที่มีความต้องการให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ได้ขึ้นมาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาและพัฒนาเมืองร่วมกัน โดยวิธีการมอบหมายถ่ายโอนภารกิจบางส่วน ให้กับชุมชนได้ทำ และมีความรู้สึว่าตนเองมีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองได้ โดยไม่ต้องรอรับบริการจากเทศบาล

1.3.2 **บทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของชุมชน** คือ การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตัวเอง ประกอบด้วย

1) **การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน** เทศบาลนครเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนด้านงบประมาณ ให้ประชาชนในชุมชนเกิดประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาดูความสำเร็จของชุมชนอื่น เพื่อให้ประชาชนได้พัฒนาความรู้และสามารถนำความรู้มาปรับใช้ ในการคิดโครงการ หรือ การคิดนวัตกรรมให้กับการพัฒนาชุมชนของตัวเอง

2) **การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินแก้ปัญหาร่วมกัน** โดยการถ่ายโอนภารกิจให้กับชุมชน เช่น การให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะเอง ลดปัญหาเรื่องการจัดเก็บไม่ตามเป้า โครงการกวาดถนนในซอยของชุมชน ลดปัญหาเรื่องชุมชนสกปรก และการไม่ดูแลเอาใจใส่ของผู้กวาดถนนที่เป็นเทศบาลจ้างมา เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน

3) การส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรม เนื่องจากเทศบาลนครเป็นเมืองขนาดใหญ่ จึงมีความแตกต่างหลากหลายของคนที่มาอยู่ร่วมกัน จึงให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมการเอื้ออาทร โดยจัดโครงการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับกลุ่มคนในชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่เทศบาล และผู้ที่มีความสนใจที่ต้องการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส

1.3.3 บทบาทในการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย ภาวศึความร่วมมือและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองโดยคนในชุมชน ประกอบด้วย

1) การสร้างเครือข่ายภาวศึความร่วมมือ ผ่านกลไกการประชุมประชาคม เทศบาลเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือของเครือข่ายภาคประชาชน ประชาสังคม ในการเป็นผู้ตัดสินใจทำโครงการต่างๆ ซึ่งการประชุมประชาคมในระดับเทศบาลนครนี้ จะไม่ใช้การตัดสินใจจากการลงมติเสียงส่วนใหญ่ แต่เทศบาลนครจะต้องตัดสินใจทำโครงการด้วยการเห็นชอบจากทุกฝ่าย และพูดคุยทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วนจนทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ และเห็นด้วยกับโครงการ จึงจะสามารถดำเนินการต่างๆ ได้ ดังนั้นการทำโครงการใดๆ จึงต้องใช้ระยะเวลานานเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชน

2) การส่งเสริมการจัดการตนเองของคนในชุมชน ส่งเสริมกระบวนการทำงาน ร่วมกันของชุมชนและการให้ความรู้ในการจัดการชุมชนกับคนในชุมชนให้สามารถดำเนินการและบริหารจัดการความขัดแย้งภายในชุมชนโดยคนในชุมชนเอง ที่ส่งผลต่อการกำหนดกิจกรรมและวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างตรงตามความต้องการของคนในชุมชน

ตอนที่ 2 ปัจจัยเงื่อนไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยเงื่อนไขขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน ประกอบด้วย

2.1.1 ผู้นำ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมีความตั้งใจที่จะเข้ามาทำงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับชุมชน

1) การกำหนดนโยบาย ผู้นำ หรือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีความต้องการที่จะบริหารให้ท้องถิ่นของตนนั้นเกิดสันติสุขสมานฉันท์ โดยกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความสุขและความสมานฉันท์

2) ความจริงใจที่จะแก้ไขปัญหา ต้องแสดงออกถึงความจริงใจที่มีให้กับชาวบ้าน การให้งบประมาณ กิจกรรม อย่างเท่าเทียมทั่วถึงกัน และจริงจังต่อการมุ่งแก้ไขและพัฒนาให้กับท้องถิ่นโดยที่ไม่มีผลประโยชน์อื่นแอบแฝง

3) การให้ความร่วมมือของผู้นำในชุมชน โดยให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม กิจกรรมโครงการต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลทำ เพราะผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาเพราะผู้นำต่างๆ เป็นกลไกสำคัญในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ และสามารถชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมได้

2.1.2 การให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้รับทราบอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

1) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วนและเป็นความจริง และต้องทำตามคำพูด เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นที่ชาวบ้านมีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล อันจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการขอความร่วมมือกับประชาชน

2) การสร้างความเข้าใจกับประชาชน ให้มีความเข้าใจในขั้นตอนการทำงาน เข้าใจถึงกระบวนการทำแผนและการสร้างความเข้าใจว่าหากต้องการจะพัฒนาหรือสร้างสิ่งใด ต้องมีการเสนอแผนและองค์การบริหารส่วนตำบลมีแผนนั้นสามารถนำออกมาทำเป็นโครงการได้

2.1.3 การเมืองท้องถิ่น การแบ่งฝ่ายภายในชุมชนส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมการเสริมสร้างความสามัคคีขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย หากชุมชนเกิดการแบ่งฝ่าย อาจทำให้เมื่อมีการเสนอแผนงานโครงการถึงแม้จะทำให้ทุกคนในชุมชนได้ผลประโยชน์อย่างไร ก็อาจจะไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายตรงข้ามได้

2.1.4 ทูตทางสังคม ในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน ได้แก่

1) ประเพณีความเชื่อ ความเชื่อความศรัทธาในเรื่องของศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การเคารพนับถือผู้อาวุโสกว่า และเชื่อในคำสอนของผู้นำศาสนา สามารถทำให้ความขัดแย้งในชุมชนลดลง โดยผู้นำเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน

2) ความเป็นเครือญาติ การอยู่กันแบบเครือญาติ ไม่มีการย้ายออกของชุมชนดั้งเดิม ทำให้ทุกคนเปรียบเสมือนญาติพี่น้องเมื่อมีปัญหาที่สามารถพูดคุยตกลงกันได้ง่าย จึงส่งผลให้เกิดความสันติสุขและความสมานฉันท์ได้

2.2 ปัจจัยเงื่อนไขของเทศบาลตำบลในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้นำ หมายถึง ผู้บริหารเทศบาลตำบล

1) ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชน ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชน กลุ่มต่างๆ และประชาชนในชุมชน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนแล้ว จะทำเป็นอุปสรรคประสบความสำเร็จได้ยาก

2) การให้ความสำคัญกับผู้นำในชุมชน การมีลักษณะประชาชนเป็นคนชนเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่ร่วมกับคนไทย วิถีชีวิตของคนในชุมชนจะให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้นำชุมชน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน เมื่อชาวบ้านเกิดปัญหาหรือมีเรื่องใดๆชาวบ้านจะเข้ามาปรึกษากับผู้นำชุมชนก่อนเสมอ ดังนั้นผู้นำชุมชนจึงเปรียบเสมือนเป็นผู้นำทางความคิดให้กับชาวบ้าน

2.2.2 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารและช่องทางในการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานของเทศบาลอย่างใกล้ชิด

1) การเปิดช่องทางให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ปิดช่องทางในการร้องเรียน

แจ้งข่าวสารเรื่องต่างๆ ทางสังคมออนไลน์(เฟสบุ๊ก) ทางวิทยุชุมชนที่มีถ่ายทอดสดการประชุมสภาให้ประชาชนได้รับฟัง และเมื่อมีการประชุมสภา เทศบาลตำบลควรให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าร่วมรับฟัง และได้รับเอกสารเช่นเดียวกับที่คณะกรรมการที่ประชุม

2) การลงพื้นที่ให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน เปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีสิทธิรับรู้ สามารถติดตาม ตรวจสอบ ผลการดำเนินงานต่างๆ ของเทศบาลได้อย่างใกล้ชิด และเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนเข้าร่วมได้อย่างสะดวก

2.2.3 **ทุนทางสังคม** ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีความสำคัญในการก่อให้เกิดการรวมตัวในชุมชนของเทศบาลตำบล ที่มีประชาชนทั้งที่เป็นคนไทยและเป็นชนเผ่า อาทิ เผ่าอาข่า ม้ง มีการปกครองแบ่งเป็นคุ้ม หากเทศบาลมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและหัวหน้าคุ้มต่างๆ แล้วนั้น การขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็ย่อมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 **ปัจจัยเงื่อนไขของเทศบาลนครในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน** ประกอบด้วย

2.3.1 **ผู้นำ หมายถึง ผู้บริหารเทศบาล**

1) **ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์** ผู้บริหารเทศบาลต้องมีวิสัยทัศน์ในเรื่องการสร้างเมืองให้มีความสุข และมีความศรัทธาเชื่อมั่นในตัวประชาชนว่ามีประชาชนมีความสามารถมีศักยภาพที่จะดำเนินการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ และเชื่อว่าพลังของประชาชนจะสามารถเปลี่ยนแปลงให้ชุมชนของตนเองมีสันติสุขและความสมานฉันท์ได้

2) **ผู้บริหารมีการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรต่อเจ้าหน้าที่ให้ไปในทิศทางเดียวกัน** การทำงานกับชุมชนกลไกหนึ่งที่สำคัญคือ เจ้าหน้าที่ที่ลงปฏิบัติงานกับชุมชน ดังนั้นทัศนคติของเจ้าหน้าที่จึงต้องมีมุมมองเดียวกับผู้บริหาร คือ ต้องมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวประชาชน ชุมชน หากร่วมมือกันทุกภาคส่วนโดยเฉพาะกับกลไกที่ลงไปทำงานร่วมกับชุมชนการดำเนินโครงการหรือนโยบายกิจกรรมต่างๆ ย่อมเกิดผลสำเร็จได้ง่าย

2.3.2 **การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม** โดยเทศบาลนครมีการกระจายอำนาจให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาเมืองพร้อมกับเทศบาล ซึ่งการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชนนั้นจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกันด้วยการทำงานร่วมกัน การรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

ตอนที่ 3 กระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน

กระบวนการเสริมพลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ของชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการรับรู้และความตระหนัก 2) การส่งเสริมการ

ตั้งคำถามร่วมกัน 3) การส่งเสริมการดำเนินการร่วมกัน 4) การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลการดำเนินการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การเสริมสร้างการรับรู้และความตระหนัก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษา สำนวณสภาพปัญหาในปัจจุบันของชุมชนร่วมกันให้ประชาชนมองเห็นปัญหาที่กำลังเผชิญด้วยวิธีการเสวนา พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ร่วมกัน และการวิเคราะห์สภาพปัญหาโดยเน้นความร่วมมือกันระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนและองค์กรต่างๆ ภายในท้องถิ่น เพื่อช่วยทำให้ประชาชนมองเห็นสภาพที่แท้จริงของชุมชน เมื่อประชาชนเกิดความตระหนักในการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน ประชาชนจะรับรู้ถึงสภาพปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เผชิญอยู่ร่วมกัน นำไปสู่ความต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ทั้งของตนเองและชุมชน โดยไม่คิดว่าเป็นเรื่องที่ต้องก้มหน้ายอมรับสภาพและอาศัยอยู่กับสภาพเดิม

3.2 การส่งเสริมการการตั้งคำถามร่วมกัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการระดมความคิดร่วมกับประชาชนและองค์กรทุกภาคส่วน ผ่านการเสวนาเพื่อหาแนวทางการวางแผนดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น มุ่งเน้นการระดมความคิดผ่านการตั้งคำถาม เพื่อเลือกปัญหาที่เป็นประเด็นร่วมกันและนำประเด็นดังกล่าวมาดำเนินการแก้ไข ซึ่งขั้นตอนนี้ประชาชนจะรับรู้และตระหนักมาจากขั้นที่แล้ว เมื่อประชาชนรับรู้ในปัญหาร่วมกันจึงเกิดความต้องการที่จะแสวงหาทางออกให้กับชีวิตของตนเองนอกจากนี้ยังเป็นการตั้งคำถาม (Problem-posing method) ให้ประชาชนได้คิดต่อถึงวิธีการหลุดพ้นจากสภาพในปัจจุบัน โดยการตั้งคำถามในประเด็นเกี่ยวกับวิถีของประชาชนโดยตรง การชักชวน เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ว่าวิถีปลุกกระดมหรือโฆษณาชวนเชื่อ ใช้วิธีประชุมพูดคุยเสวนา (Dialogue) กับประชาชน ประชาชนจึงเกิดความสนใจที่จะติดตามและต้องการเข้ามาพูดคุยด้วย เพราะเขารู้สึกมองเห็นปัญหาที่เขา กำลังเผชิญหรือกำลังถูกกดขี่อยู่ ในขั้นตอนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เปาโล แฟร์ ที่ว่า “การเสวนาเป็นการพูดคุยอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และมีจุดมุ่งหมายที่การต่อสู้และการปลดปล่อยการกดขี่ครอบงำ เนื้อเรื่องที่จะใช้เสวนา อาจเกี่ยวข้องกับสภาพความจริงของประชาชน การเสวนาไม่ใช่การเกลี้ยกล่อมให้คนเชื่อหรือแถลงการณ์ ไม่ใช่เป็นการพูดทางเดียว และการได้ตั้งประเด็นคำถามให้ประชาชน (Problem-posing method) ได้คิดต่อ ได้แสวงหาคำตอบ และเลือกทางเดินเป็นการถูกต้องแล้ว เพราะประชาชนนั้นแหละจะเป็นผู้ที่สามารถต่อสู้และปลดปล่อยแอกอันหนักนั้น ” (เปาโล แฟร์ เขียน, ช.เชียวพุ่ม พวง แปล, 2549)

3.3 การส่งเสริมการดำเนินการร่วมกัน ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันกับชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ เช่น การเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการแข่งขันกีฬาขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง การร่วมดำเนินการวางแผนแม่บทในการกำจัดขยะของเทศบาลตำบล หรือ การร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปรับปรุงสภาพชุมชนของตนเองที่เทศบาลนครขอนแก่น ในขั้นนี้จะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการ เขาเป็นความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

3.4 การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลการดำเนินการ ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนในการประเมินผลร่วมกัน เช่น เทศบาลนครขอนแก่นที่มีการเชิญองค์กรทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กลุ่มต่างๆ เข้าร่วมการประเมินผล โดยวิธีการประชุมร่วมกันในเวทีสภาเมืองเป็นต้น ซึ่งการประเมินผล สามารถทำได้ใน 3 ช่วง คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการทำกิจกรรมหรือโครงการ โดยกระบวนการนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ ด้วยวิธีการเสวนาอย่างวิพากษ์วิจารณ์ ถึงผลดีผลเสีย ข้อบกพร่อง และปัญหาในการดำเนินการต่างๆ ตลอดจนแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ ทำให้ประชาชนรู้จักคิดและเข้าใจในกระบวนการแก้ไขปัญหา และสามารถคิดสิ่งใหม่ที่จะมาแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ถึงผล การดำเนินการได้อย่างเต็มที่ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน และรู้สึว่าการร่วมมือกันจะทำให้เกิดพลังมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหา ทำให้รับรู้ปัญหาทุกอย่างของชุมชนไม่เคยเหนือไปกว่าการร่วมแรงร่วมใจกันเปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนของตนเองได้ ไม่ต้องรอรับบริการจากภายนอก ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์

ข้อเสนอแนะ

1. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นหน่วยงานดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง ส่งเสริมโดยการจัดทำโครงการที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม เป็นต้น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญในการค้นหาต้นทุนของชุมชน ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนของตนเองมี แล้วนำมาเป็นกลไกในการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตัวชุมชนเอง
3. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลนคร ที่มีลักษณะเป็นเมืองขนาดใหญ่ สามารถทำได้ด้วยการกระจายอำนาจไปยังชุมชน ให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยคนในชุมชนเอง เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะส่งผลให้เกิดสันติสุขและความสมานฉันท์ในท้องถิ่น
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเสริมสร้างให้เกิดกลไกในชุมชนในการประสานงานในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยดึงให้ผู้นำชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ และผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือเข้ามาเป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรภัค จำยประยูร. (2549). *การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนด้าน*

- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). รายงานการประเมินองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศเพื่อรับรางวัล พระปกเกล้า ประจำปี 2555. สถาบันพระปกเกล้า.
- ความเป็นประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร เสงบุญพันธ์ และหทัยชนก บัวเจริญ. (2552). ประชาธิปไตยชุมชนขับเคลื่อนสู่ตำบลน่าอยู่ที่สุด ณ ตำบลศิลาลอย. ที่ คิว พี:กรุงเทพมหานคร.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2553). คุณภาพสังคมในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบัน พระปกเกล้า ครั้งที่ 12 คุณภาพสังคมกับคุณภาพประชาธิปไตยไทย.
- ทงศักดิ์ ทวีทอง. (2557). พลังชุมชนท้องถิ่นร่วมสร้างนวัตกรรมจัดการสุขภาวะโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง. เวทีพื้นพลังชุมชนท้องถิ่นสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557. พื้นที่. วารสาร, ฉบับ วันที่ 3 มีนาคม 2557
- ไพศาล วิสาโล. (2550). สร้างสันติด้วยมือเรา:คู่มือสันติวิธีสำหรับนักปฏิบัติการไร้ความรุนแรง. ศูนย์ศึกษา และพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืน ของชุมชนแห่งการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). คู่มือการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยและสถาบันคีนันแห่งเอเชีย.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2549). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2549. สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีกรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ภาษาอังกฤษ

- Paulo Freire. (1970). *Pedagogy of The Oppressed*. tenth print. New York:The Seabury Press.
- Zimmerman, M.A. and Rappaport, J. (1988). *Citizen participation, perceived control, and psychological empowerment*. American Journal of Community Psychology.